

**Posudok oponentky v inauguračnom konaní doc. Mgr. Dagmar Garay Kročanovej,
PhD., za profesorku v odbore 2.1.27 slovenský jazyk a literatúra**

V r. 2008 som písala posudok na habilitačnú prácu Mgr. Dagmar Robertsovej, PhD. (v súčasnosti Garay Kročanovej), PhD. *Nerозrezaná dráma (O slovenskej dráme a divadle v rokoch 1945 – 49)*, ktorá vyšla knižne o rok skôr, o štrnásť rokov mám tú česť oponovať jej inauguračné konanie. Tento temporálny fakt pripomínam aj preto, že ide o pomerne dlhé obdobie a zároveň dostatočný čas na to, aby doc. Dagmar Garay Kročanová, PhD. splnila podmienky pre inauguráciu, a to so svedomitým a zodpovedným prístupom, ktorý je pre ňu charakteristický. V súčasnosti, v kvantitatívne, výkonnostne nastavenom akreditačnom či širšie školskom systéme sme často svedkami rýchlych, často pragmatických kvalifikačných postupov – osobne som preto veľmi rada, že o postupnom, pomalom dozrievaní a terajšej odbornej vyzretosti doc. Garay Kročanovej, PhD. nemožno pochybovať.

Meno inauguratky je spojené predovšetkým s výskumom slovenskej drámy a expresionizmu, t. j. s literárnohistorickým bádáním (analyzované obdobie je napokon vymedzené aj v podtitule spomínanej habilitačnej a monografickej práce) a genologickou problematikou (teória drámy, vývin avantgárd, konkrétne expresionizmu). V oboch oblastiach doc. Garay Kročanová, PhD. priam prvolezecky vyniká: v *Nerозrezananej dráme* (z r. 2007) je špecifická už etapa, ktorú inaugurantka skúma (roky 1945 – 1949), v jej výbere *Expresionizmus* (z r. 2014) sa na rozdiel od antológie nemeckého expresionizmu *Krik a ticho storočia* (z r. 1999), do ktorého zostavovateľ Peter Zajac zaradil najmä poéziu, nachádza predovšetkým slovenská próza a dráma.

Vedeckú prácu doc. Garay Kročanovej, PhD., ktorú synekdochicky zhodnotím cez uvedené knižné tituly, charakterizuje priam heuristický, detailný, pozorný, archívny a systematický prístup. Prvá publikácia je svedectvom toho, že inaugurantka dobre pozná umelecké, často aj okrajové, obchádzané texty daných období, o ktorých „*nebolo napísané (takmer) nič*“ (s. 5), napríklad Juraja Váha, Ruda Latečku-Repického či Júliusa Alexeja Illéša. Oceniť treba predovšetkým autorkino úsilie diagnostikovať dramatické texty krátkeho obdobia a utvárať tak jeho komplexný, literárnohistorický i literárnokritický obraz. Nejde teda len o „*objavovanie už objaveného*“ (tamže), ako inaugurantka skromne poznamenáva v úvode knihy autorka, ale skôr o produktívne, potrebné „*generačné vyrovnávanie sa s osobnosťami, faktami, udalosťami a textami*“ (tamže), umeleckými i vedeckými. Množstvo odkazov v *Nerозrezananej dráme* dokumentuje tiež jej rozhl'adenosť v danej problematike, a to aj v denníkových recenziách, prostredníctvom ktorých sa dotvára dobový obraz o slovenskej

dráme v rokoch 1945 – 49. Okrem heuristickej metódy je tu však frekventovaný tiež hodnotiaci aspekt, pochopiteľný jednak na pozadí dobovej i súčasnej percepcie drámy a divadla, jednak ako autorkina polemika s nimi či „nové“ videnie analyzovaných problémov. Inakosť jej bádania súvisí tiež s úsilím „rehabilitovať“ drámu a divadlo v medzivojnovom a povojnovom období, ako druh, ktorému sa venovala menšia pozornosť než lyrike a epike, ako aj prepájať literatúru a iné umenia, fungovanie textov v divadelnej realizácii a širšie v spoločnosti.

Za inšpirujúce považujem predovšetkým autorkine interpretácie Laholových hier a objavenie už spomínaných, literárnou históriou neanalyzovaných autorov. Literárnovedné „prehliadanie“ drámy je však podmienené okrem nedostatočnej kvality niektorých textov aj presahom drámy k divadlu, t. j. potenciálnym záujmom teatrologov o dramatický text z iného uhla pohľadu. Obidve skutočnosti si inaugurantka uvedomuje – hodnotovo diferencuje medzi jednotlivými drámami, dobový (vo viacerých prípadoch úsmevný a pre dnešného čitateľa zaujímavý) pohľad na ne „koriguje“ prostredníctvom vlastného názoru, dopĺňa prácu o teatrologické súvislosti (zmienky o divadelných realizáciách, scéne, hereckých výkonoch atď., niekedy odvodené len z dobových fotografií a recenzií, bez možnosti vidieť záznam predstavenia). Už pri posudzovaní habilitačnej práce Mgr. Robertsovej, PhD. som polemizovala s niektorými jej interpretáciami (napr. o Barčovej-Ivanovej *Matke* ako jeho vrcholnej dráme sa dá diskutovať i vzhľadom na jej melodramatickosť a pátos), takisto vznikol problém prelínania poetologických, genologických a teatrologických aspektov, avšak kniha *Nerozrezaná dráma* ostáva nesporne dôležitým príspevkom vo výskume dramatických textov a ich divadelných realizácii v presne vymedzenom literárnohistorickom období.

Podobne antológia *Expresionizmus* má nielen popularizačný a didaktický potenciál, ale tiež výrazný objavný a odborný charakter, súvisiaci s rozhladenosťou autorky v literárnovednej reflexii domáceho i zahraničného (predovšetkým nemeckého) expresionizmu a opäť aj heuristickým časopiseckým výskumom. Popri známých, takpovediac kánonických dielach slovenského expresionizmu (predovšetkým T. J. Gašpara, J. Hrušovského, G. Vámoša, I. Horvátha či J. Barča-Ivana) sa vo výbere objavujú znovu i „okrajoví“, prehliadaní či „zabudnutí“ autori (J. K. Mill'o, J. Dumín-Tomášik, Žmurko a i.), ako aj texty, o ktorých expresionistickom „charaktere“ by sme mohli polemizovať (J. Cígera Hronského, M. Urbana, M. Figuli, F. Švantnera či VHV). Inaugurantka si uvedomuje, že na rozdiel od nemeckého expresionizmu treba v slovenskom kontexte uvažovať skôr o expresionistických tendenciách či uplatnení niektorých znakov daného smeru vo vybraných dielach, respektíve o prelínaní postupov viacerých avantgárd v nich. Autorka zároveň

diferencuje, a to na základe najnovších literárnovedných poznatkov, medzi modernou a avantgardami či medzi lyrizovanou prózou a naturizmom. Vychádza z viacerých koncepcií (len pripomínam, že napr. J. Števček členil slovenský expresionizmus podľa nemeckých teoretických východísk, ktoré nie vždy zodpovedajú slovenskej literárnej situácii) a legitímne sa pýta, či existuje nejaká podoba slovenského expresionizmu (naturalistického, súvisiaceho s lyrizovanou epikou atď.), respektíve či tento pojem nemožno nahradiť syntetickými termínmi ako modernizmus alebo moderna. Práve vzhľadom na meniace sa literárnovedné chápanie expresionizmu a premenlivý počet autorov, ktorých do neho možno zaradiť, zohľadňuje inaugurantka jednak literárnohistorické pramene, jednak dobovú umeleckú produkciu. Nejednoznačná slohovo-typologická klasifikácia diel viedla autorku k členeniu antológie do deviatich tematických celkov ako *Na pokraji rozumu (horúčka, halucinácia, zlý sen, svedomie)*, *Dvojník a dualita*, *Zmätok a revolta mladých*, *Vojna*, *Dedina medzi cyklickým a historickým časom*, *Ohyzdné tváre mesta. Kríza a všedné tragédie* a i. Možno konštatovať, že takéto rozdelenie zodpovedá základným sémantickým a formálnym aspektom expresionizmu a súčasne opäť vedie k jeho novému čítaniu a čiastočnej problematizácii existujúcich teoretických východísk.

Mohla by som ďalej spomenúť štúdie doc. Garay Kročanovej, PhD. o Gejzovi Vámošovi, Tidovi Jozefovi Gašparovi, Františkovi Švantnerovi, Leopoldovi Laholovi, Jurajovi Váhovi a iných spisovateľoch, uverejnené v domácich aj zahraničných kolektívnych monografiách, časopisoch, konferenčných i nekonferenčných zborníkoch, takisto ako jej učebné texty či skriptá, avšak informácie o nich sú jednak súčasťou príloh k inauguračnému konaniu, jednak „len“ potvrdzujú doterajšie konštatovanie o systematickom, precíznom a heuristickom výskume inaugurantky. Spomenula by som preto už iba učebné texty pre zahraničných študentov, ktoré priamo alebo nepriamo súvisia s jej lektorátom slovenského jazyka a kultúry v talianskom Forlí (Bolonská univerzita) v rokoch 2006 až 2012 a dopĺňajú jej autorský profil o didaktický medzinárodný aspekt – *Capitoli della storia del dramma e del teatro slovacco del ventesimo secolo* z r. 2020 a *Slovenčina. Slovak. Slovacco* z r. 2010 (v spoluautorstve s B. Resutíkovou-Toppi). Uznaním vedeckej práce doc. Garay Kročanovej, PhD. je tiež jej prizvanie do takých projektov, akými sú *Dejiny slovenskej drámy 20. storočia* z r. 2011, *Slovník slovenských spisovateľov* z r. 2005 či *Panoráma slovenskej literatúry 2: (literárne dejiny od realizmu po rok 1945)* z toho istého roku, takisto ako dostatočný počet domácich aj zahraničných citácií a ohlasov.

Moja posledná oponentská poznámka smeruje k pedagogickému pôsobeniu inaugurantky, ktorého zmysel potvrdzuje i množstvo školených záverečných prác – rovnaký

zápal a perfekcionizmus, aký objavujeme vo vedeckých výstupoch doc. Garay Kročanovej, PhD. iste ocenili aj jej študenti či študentky. Predmety, ktoré inaugurantka vyučuje (Slovenská literatúra 20. storočia, Teória drámy, Introduction to Literary Studies atď.), súvisia s jej výskumom, čo je základným predpokladom ich erudovaného a zmysluplného vedenia.

Z doteraz uvedeného vyplýva, že **doc. Mgr. Dagmar Garay Kročanová, PhD. spĺňa požadované kritériá na získanie akademického titulu profesor v odbore 2.1.27 slovenský jazyk a literatúra a vo viacerých oblastiach ich aj prekračuje. Navrhujem preto, aby jej bol po úspešnom inauguračnom konaní udelený titul profesor v danom odbore.**

Prešov 30. 9. 2022

prof. PhDr. Marta Součková, PhD.